

Kittilän kunnan lausunto kaivosveron toteuttamista arvioivan työryhmän arviomuistiosta

342/03.03/2020

Khall 16.08.2022 § 318

(Lisätietoja: Vt. kunnanjohtaja Antti Jämsén, puh.040 653 0774)

Valtiovarainministeriö pyytää kaivosveron toteuttamista arvioivan työryhmän arviomuistiosta vastaamalla lausuntopalvelu.fi:ssä julkaistuun lausuntopyyntöön viimeistään 5.8.2022.

Pääministeri Sanna Marinin hallituksen hallitusohjelman mukaan selvitetään mahdollisuutta ottaa käyttöön erillinen kaivosvero, jotta maaperän kaivannaisista saadaan yhteiskunnalle kohtuullinen korvaus.

Hallitus teki vuoden 2022 talousarvioneuvotteluissa linjauksen, että Suomessa otetaan vuonna 2023 käyttöön kaivosvero. Kaivosveron tavoiteltu verotuotto on 25 miljoonaa euroa vuodessa. Verotuotosta 60 prosenttia ohjataan kaivosten sijaintikunnille ja 40 prosenttia valtiolle.

Valtiovarainministeri Annika Saarikko asetti työryhmän arvioimaan eri verovaihtoehtojen soveltuvuutta, toteuttamiskelpoisuutta ja pääasiallisia vaikutuksia. Työryhmän toimikausi alkoi tammikuussa 2022 ja päättyi 31.5.2022.

Työryhmään osallistui asiantuntijoita valtiovarainministeriöstä, työ- ja elinkeinoministeriöstä, ympäristöministeriöstä, Verohallinnosta, Kainuun elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksesta, Geologian tutkimuskeskuksesta, Kuntaliitto ry:stä ja Kaivosteollisuus ry:stä.

Työryhmä julkaisi työnsä päätteeksi arviomuistion, jossa on arvioitu vaihtoehtoina rojalteja ja nettotulon verottamiseen perustuvia veromalleja.

Työryhmän arvion mukaan rojalteit voisivat olla toteuttamiskelpoisempi malli, jos vero toteutetaan arviomuistiosta esitetyllä tavalla kaavamaisena verona. Jos kaivosverossa halutaan ottaa huomioon tarkka kaivoskohtainen toiminta ja tuottavuus, voisivat nettotulon veromallit olla perusteltu vaihtoehto. Tällaisen veron säätäminen vaatisi kuitenkin huomattavan pitkän valmisteluajan.

Tavoitteet

Kaivosveron tarkoituksena on ottaa huomioon kaivosmineraalien

luonne uusiutumattomina luonnonvaroina. Vaikka vero kohdistuu uusiutumattomiin luonnonvaroihin, veron ensisijainen tavoite ei kuitenkaan ole niiden käytön väheneminen, vaan tavoitteena on ohjata yhteiskunnalle kohtuullinen korvaus uusiutumattomien mineraalivarojen käytöstä.

Arviomuistion tavoitteena on lisätä päätöksenteon taustalle tietoa kaivosveron toteuttamisvaihtoehtojen soveltuvuudesta ja toteutettavuudesta. Työryhmän arviomuistion ja lausuntokierroksen perusteella tehdään päätös kaivosveron toteuttamismallista kaivosveroa koskevan hallituksen esityksen valmistelua varten.

Vt. kunnanjohtaja:

Kunnanhallitus merkitsee tiedoksi 2.8. lausuntopalvelu.fi -sivuille toimitetun seuraavan kunnan lausunnon kaivosveron toteuttamista arvioivan työryhmän arviomuistiosta:

Kittilän kunta pitää perusteltuna hallituksen tekemää linjausta kaivosveron käyttöön otosta vuonna 2023 ja suhteessa 60/40 prosentin verotulon ohjaamista kaivosten sijaintikunnille ja valtiolle. Kaivosveron tavoiteltu verotulo on 25 miljoonaa euroa vuodessa.

Verotulo tulee ohjata kaivospaikkakunnille suoraan kaivoshankkeiden edellyttämien palveluverkko- ja infraratkaisujen rahoittamiseksi. Tämä tulee tehdä valtio-osuusjärjestelmän ulkopuolella ja valtio-osuuksien lisäksi.

Kaivosveron tuoton tehokkaan kohdentamisen mahdollistamiseksi myös valtiolle kaavailtu 40 %:n vero-osuus tulee ohjata kaivospaikkakunnille kuntien ja valtion neuvottelemien Kaivos-, asuminen ja liikennesopimukseen eli KAL- sopimukseen perustuen kaivoshankkeiden edellyttämien palveluverkko- ja infraratkaisujen rahoittamiseksi, mikä lisää kaivospaikkakuntien ja kaivosteollisuuden vetovoimaa ja kuntien sekä valtion tuottavaa vuorovaikutusta.

Kaivospaikkakuntien ja niiden lähialueiden kyky vastata valmisteilla oleviin kaivoshankkeisiin omilla resursseillaan on riittämätön. Lisäksi maailmanmarkkinahinnoista johtuva kaivostoiminnan syklisyys aiheuttaa sijaintipaikkakunnille kohtuuttoman riskin palvelujärjestelmän vaatimien investointien suuruuteen nähden.

Työryhmä arvioi kaivosveron vaihtoehtoina rojalteja ja nettotulon veromalleja. Kaivostoiminta luo pienille, maantieteellisesti laajoille sekä kasvukeskuksista etäällä sijaitseville kunnille investointitarpeita ja myös kuntien kokoon nähden kohtuuttomia riskejä.

Kuntien palvelut tulee mitoittaa mahdollisesti syntyvien uusien kaivoshankkeiden mukaan, eikä palveluiden tulevaa tarvetta voi täysin

ennakoida. Kaivostoiminnan tulevaisuus riippuu lopulta suhdanteista ja mineraalien maailmanmarkkinahinnoista.

Siksi on perusteltua, että kaivosveromallin jatkovalmisteluun valitaan rojaltityyppinen vero arvorojaltina, jolloin verotuksessa huomioidaan vuosittain louhittujen metallien tai mineraalien määrä ja arvo louhintahetkellä Lontoon metallipörssin mukaan. Näin toteutettuna se huomioisi parhaalla mahdollisella tavalla kaivosverotuksen tavoitetta saada valtiolle ja kunnille korvausta louhittavan kaivosmineraalien määrästä ja arvosta.

Rojaltit vastaisivat tavoitteeseen tuottaa yhteiskunnalle korvaus uusiutumattomien luonnonvarojen käytöstä, sillä ne tulevat suoritettavaksi toiminnan kannattavuudesta riippumatta. Ennalta asetettu verotuottotavoite tarkoittaisi kuitenkin matalaa verotasoa, joka saattaisi vääristää toimintaa vain vähän.

Kuten työryhmä toteaa, kuntien näkökulmasta nettotulon veromalleja voidaan pitää rojalteja huonompana vaihtoehtona, sillä niissä verotuotto voi vaihdella enemmän vuosittain.

Lisäksi on todettava, että nettotuloon perustuvat verotusmallit eivät kohtele kaivospaikkakuntia tasapuolisesti, koska kunnan yhteisöverotulot kaivostoiminnasta ovat vaatimattomia konsernien verosuunnittelun takia.

Niin kuin työryhmä painottaa hallinnollisesti kaavamainen rojaltimalli olisi suhteellisen yksinkertainen toteuttaa, kun taas nettotulon veromallit olisivat huomattavasti työläämpiä ja kalliimpia sekä vaatisivat monimutkaisemman verotusjärjestelmän. Rojaltit voisivat asetettujen tavoitteiden näkökulmasta olla toteuttamiskelpoisempi malli, jos vero toteutetaan arviomuistiossa esitetysti kaavamaisena.

Arvorojaltivero tulee kohdentaa tuotannon alkuvaiheeseen tai enintään keskivaiheeseen ennen rikastusprosessia. Kaivostoimijoiden tulisi siten huolehtia louhitun malmin hyödyntämisestä rikastamisprosessissa parhaalla mahdollisella tavalla, koska verotus on kohdennettu jo ennen rikastamista.

Kunnan talouden suunnittelun ja seurannan näkökulmasta olisi verotuksen oltava luotettavaa ja ennakoitavissa, jolloin verohallinnon määräämä vuosittainen maksu olisi todennäköisesti varmin tapa saada oikeansuuruiset verot.

Oma-aloitteisiin veroihin, kuten työryhmän muistiossakin todetaan, liittyy epävarmuustekijöitä muun muassa ilmoitusten oikeellisuudesta. Maksumalli edellyttäisi verohallinnolta myös valvontaa tähän asiaan liittyen. Maksuunpantavan veron tiedot tulisivat esimerkiksi kai-

vosviranomaisen kautta suoraan verohallinnolle, jonka perusteella maksu määrätään.

Tärkeätä on, että kaivosveron valmistelua jatketaan nopealla aikataululla ja jatkovalmistelussa huomioidaan kaivospaikkakunnille tulevan veron merkitys, sillä kaivostoiminnan kehittäminen edellyttää toimivaa ja vetovoimaista toimintaympäristöä.

Kaivostoiminta edellyttää valmista infrastruktuuria ja palveluita. Näin kuntien on investoitava muun muassa koulu-, varhaiskasvatus-, soite- ja kulttuuripalveluihin ja tie-, tietoliikenne-, sähkö-, ja vesi- ja jätehuoltoon.

Kuntien palvelut tulee mitoittaa mahdollisesti syntyvien uusien kaivoshankkeiden mukaan, eikä palveluiden tulevaa tarvetta voi täysin ennakoita. Näin on perusteltua, että kaivosveron kuntaosuus ei vaikuta valtionosuusjärjestelmässä kunnille määriteltävään valtionosuuteen.

Kaivosveron on tultava voimaan jo käynnissä oleville kaivoksille tasapuolisen verokohtelun nopean vaikutuksen aikaansaamiseksi, sillä kunnille on jo muodostunut paljon aiemmin verotuksessa huomioimattomia kustannuksia kaivostoiminnan vaikutuksista paikkakunnalla.

Päätös:
Merkittiin tiedoksi.
